

АРХЕТИПИ ЯК ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ОСОБИСТОСТІ

Паливода А.С.,

*студентка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: palivoda89@gmail.com*

Ткач Р.М.,

*к.психол.н, доцент кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» м. Київ, Україна,
e-mail: razidatkach@gmail.com*

Людина, як особистість, із її неповторним духовним світом, була, є і буде однією із найскладніших проблем пізнання. Особистість у загальній психології представляється в якості інтегруючого начала, що пов'язує різні психічні процеси індивіда, виявляється та формується у взаємодії із навколишнім світом. Особистість є складним об'єктом дослідження. Адже вона функціонує на свідомому та несвідомому рівнях, залежить від соціокультурних впливів, генетичних, фізіологічних, духовних та інших чинників.

Дослідженню питань стосовно психологічних чинників, які впливають на формування та розвиток особистості присвятили свої праці провідні вітчизняні та зарубіжні вчені: А. Адлер, А. Лосєв, А. Маслоу, В. Франкл, Г. Костюк, Г. Олпорт, Е. Еріксон, Е. Фром, З. Фройд, К. Роджерс, К. Юнг, Л. Божович, Л. Виготський, О. Лазурський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін. Це далеко не повний перелік дослідників, які у своєму науковому доробку звертаються до вивчення психологічних чинників особистості. Проте, незважаючи на фундаментальність праць названих учених та дослідження сучасних психологів, невирішеними залишається ряд питань методологічного, теоретичного та практичного характеру, що свідчить про актуальність дослідження даної теми і на сьогодні.

Особистість – унікальна, об'ємна, складна структура, внутрішнє наповнення якої К. Юнг символічно позначив провідними архетипічними компонентами: Персоною, Его, Тінню, Анімою, Анімусом та Самістю. Психологічні властивості окремих реалізованих архетипів є основними складовими особистості. Наприклад, властивості архетипу «Персона» проявляються у соціальних ролях особистості; архетип «Тінь» – у внутрішніх глибинних переживання, «тіньових» аспектах особистості; властивості архетипу «Анімус» (дух) проявляються у силі, наполегливості, сміливості; властивості архетипу «Аніма» (душа) – у ніжності, співчутливості, турботі. Аніма (у чоловіка) або Анімус (у жінки) – це ті частини душі, які відображають інтерсексуальні зв'язки, уявлення людини про протилежну стать.

Для позначення архетипів та визначення основних теоретичних понять використовується метафора. Окрім цього, метафора має терапевтичний вплив на особистість, дає можливість «розговорити» симптом, символічно позначити ту чи іншу проблему. З допомогою метофори людина може дати «назву» тому, що відбувається у внутрішньому просторі її суб'єктивної реальності.

Використовуючи метафоричне мовлення та архетипічні символи людина дає вихід внутрішній психічній енергії та смислам [1].

Наповнення вроджених архетипів конкретним змістом перетворює індивіда на неповторну особистість, яка живе повним життям. К. Юнг вважав, що архетипів існує скільки, скільки існує типових ситуацій у нашому житті. Першооснови людського буття – архетипи – не тільки генофонд духовної культури, але й породження інтуїтивних, інтелектуальних смислів та емоційних станів як окремої особистості так і людства в цілому. Центром свідомості К. Юнг вважав Его, а центром психіки взагалі – Самість.

Поряд із Самістю, яка виконує центруючу функцію, в житті людини важливі функції виконує Персона. К. Юнг вважав Персону основним чинником взаємодії особистості із соціумом, яка проявляється через зовнішній вигляд, посаду, соціальні статуси, ім'я людини тощо. Персона, як інструмент адаптації, пропонує великий матеріал для видозмін. Вона може ставати більш гнучкою, даючи можливість Его змінювати старі патерни реагування. Процес індивідуації дуже часто починається із кризи цього образу нас, який формується внаслідок суспільної діяльності. Болючість процесу залежить від того, наскільки людина ототожнюється зі своєю Персоною. Незалежно від бажань індивіда, «маска, яка грає роль індивідуальності, яка змушує інших та її носія думати, що він індивідуальний, залишається лише зіграною роллю, що її формує колективна психіка» [2].

З архетипом Персони найтісніше пов'язане ім'я індивіда як один із чинників, що прямо чи опосередковано впливає на формування особистості. Ми припускаємо, що ім'я, як перший психічний прошарок Персони, може слугувати інструментом дослідження особистості та особливостей формування її зв'язків із соціумом. Наприклад, якщо досліджувана особа змінювала чи бажає змінити ім'я, то на цей аспект можна звернути увагу. В залежності від причини зміни імені можна говорити про налаштування нової ідентичності або неприйняття реальної чи очікуваної ситуації чи власної Персони. Маємо припущення, що неприйняття власного імені чи якоїсь його форми, бажання змінити ім'я без об'єктивних причин може бути своєрідним «симптомом» невирішеного конфлікту, який може не усвідомлюватися людиною.

Згідно аналітичної теорії, на формування та розвиток особистості впливає індивідуальне проживання свідомих чи неусвідомлюваних інтрапсихічних процесів та вплив колективного свідомого та несвідомого. Свідома психіка та колективне несвідоме часто вступають у конфлікт між собою. Індивідуація особистості полягає у виявленні та вирішенні внутрішніх конфліктів, в усвідомленні раніше не усвідомлюваних потреб, почуттів, прагнень. На шляху індивідуації особистість переживає зіткнення з архетипними фігурами [3].

Проблема впливу імені на формування самосприйняття та взаємодію людини із зовнішнім оточенням залишається актуальною. Тому головне завдання нашої роботи ми бачимо у виділенні та розкритті важливих ідей стосовно впливу сімейних сценаріїв та сімейних міфів, перших спогадів, ставлення до власного імені та інших важливих чинників, які здебільшого пов'язані з дитинством досліджуваних особистостей.

Людське життя корелюється як свідомістю, так і несвідомими імпульсами. На основі взаємодії цих двох сторін людського буття відбувається становлення та трансформація особистості. К. Юнг розглядав розвиток особистості як динамічний процес, а особистість як психічну цілісність, що здатна до саморозвитку, самовизначення, саморегуляції та має свій унікальний і неповторний внутрішній світ.

Список використаних джерел:

1. Ткач Р.М. Терапевтична метафора як метод юнгіанського консультування / Правничий вісник Університету «КРОК». К.: Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». 2017. № 27. с. 138–143.
2. Юнг К.Г. Сознание и бессознательное. М.: Академический Проект, 2013. 188 с.
3. Сингаївська І. В., Ткач В. В., Ткач Р. М. Методи юнгіанського аналізу в розв'язанні внутрішнього конфлікту особистості (на прикладі роботи з пошуком сенсу життя) / Правничий вісник Університету «КРОК». К.: Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК». 2016. № 24. с. 229–234.